

DE EKSTER:

Een "schadelijke rover" of een waardevol onderdeel van alles wat leeft en groeit?

Het is een feit dat de Ekster, naast andere kraaiachtigen zoals de Vlaamse Gaai en de Zwarte Kraai, in de broedtijd eieren en jonge vogels op zijn menu heeft staan.

Naar aanleiding van dit feit en dat de soort vooral gedurende de laatste jaren in aantal is toegenomen, bestaan er plannen bij het Staatsbosbeheer om in de boswachterij Noordwijk het aantal Eksters te verminderen door middel van het plaatsen van vangkooien.

Tijdens één van de maandelijkse waarnemersvergaderingen ontstond er een levendige discussie of het vangen en doden van Eksters uit het oogpunt van natuurbeheer nu wel of niet juist is. Afsproken werd zowel een voor- als een tegenstander in "De Strandloper" aan het woord te laten en zo de discussie wellicht waardevoller maken. Dit artikeltje vormt een bijdrage van een uitgesproken tegenstander van de regulatie van Eksters.

De Ekster is een vogel met een zeer groot aanpassingsvermogen. Bijna overal is hij een bekende verschijning, als er maar bomen en struiken in de buurt zijn. De laatste jaren is hij zelfs in de grote steden doorgedrongen.

Voor wat het voedsel betreft, is hij niet erg kieskeurig: vruchten, noten, eikels, graan en brood, evenals insecten, muizen, jonge konijnen, eieren, jonge vogels, aas en allerlei afval behoren tot zijn menu. Het is een standvogel, die in het najaar en de winter soms vrij ver van zijn broedgebied afdwaalt. Wettelijk is de vogel niet beschermd en mag vrijelijk worden bejaagd.

Het doel van het wegvangen van de Eksters is te voorkomen dat de vogel te talrijk wordt en daardoor veel eieren en jonge vogels verloren zullen gaan. Dat de methode, die hierbij gevolgd zal worden, niet de juiste is, kunnen we uit het volgend voorbeeld uit de praktijk leren.

Tijdens een groots opgezette landelijke actie om de Houtduif te bestrijden, in verband met zijn schade die hij toebrengt aan de landbouwgewassen, werden tienduizenden van deze vogels gedood. Op elke dode Houtduif stond een premie. Het aantal Houtduiven verminderde aanvankelijk dan ook snel, vooral in streken waar de actie intensief werd gevoerd. Enkele jaren nadat de actie min of meer was beëindigd, namen echter de Houtduiven weer in aantal toe, om zich spoedig weer op het oude niveau min of meer te stabiliseren. De Houtduiven die de actie hadden overleefd, was het voor de wind gegaan: ondermeer de voedselconcurrentie van soortgenoten was nu veel geringer, terwijl het voedselaanbod en de nestgelegenheid niet was verminderd. Bovendien werden de opengevallen plaatsen door soortgenoten van elders snel opgevuld.

Wanneer de Ekster intensief bestreden wordt in gebieden met een beperkte oppervlakte zal het effect van een bestrijding dus maar van korte duur zijn. Verstandiger is het dan ook om het voedselaanbod, voor zover mogelijk, te beperken. De fazantenvoerplaatsen in de duinen van de Amsterdamse Waterleiding vormen bijvoorbeeld een gewaardeerde voedselbron voor de Eksters, vooral in de winter, wanneer andere voedselbronnen schaars worden. Deze onnatuurlijke voedselsituatie zorgt er voor, dat een te groot aantal Eksters de winter op een vrij comfortabele manier doorkomt en een natuurlijke regulatie op deze manier achterwege blijft. Uit eigen ervaring weet ik dat bij een voerplaats langs het van Limburg Stirumkanaal zich vaak bijzonder veel Eksters ophouden.

Moeilijker wordt het echter met een andere voedselbron n.l. de door myxomatose aangetaste konijnen, die veel door de Eksters worden opgeruimd (een uiterst nuttige bezigheid trouwens!).

Het beperken van de nestgelegenheid is een ondoenlijke zaak. Elke min of meer dichtvertakte boom, meidoorn en soms zelfs duindoorns vormt een potentiële broedgelegenheid voor de Ekster.

Het beoogde doel is dus met veel inspanning en offers slechts tijdelijk haalbaar.

Het wekt ook bevreemding dat er bij de plannen van het Staatsbosbeheer alleen aan de Ekster wordt gedacht. Zijn de andere kraaiachtigen zoals de Zwarte Kraai en de Vlaamse Gaai in het opzicht van het roven van eieren en jonge vogels niet de gelijke van de Ekster? Welke maatstaven moet je hier hanteren? Ook eekhoorns doen voor de kraaiachtigen niet onder en wat te denken van onze "roof"vogels zoals de Sperwer? Deze laatste grijpt ook menige zangvogel, zij het dat algemeen bekend is, dat het hierbij vooral gaat om minder gezonde en volwaardige dieren. Zou er echter bij de Ekster niet eveneens een dergelijk regulatiemechanisme aanwezig kunnen zijn?

Een ander punt van belang is dat de "schade" die Eksters onder de vogels aanrichten nog nooit, bij mijn weten, grondig is bestudeerd. Het is zeker niet zo dat het voortbestaan van een soort door de Ekster wordt bedreigd. Bovendien is bekend dat veel jonge (onervaren) Kraaien van betekenis kunnen zijn voor de regulatie binnen de soort. Zij roven ook van hun eigen soortgenoten de eieren.

Het allerbelangrijkste punt is echter wel dat er geen verband blijkt te bestaan tussen het aantal kraaiachtigen, dat in een bepaald gebied voorkomt, en het aantal vogels, dat van deze kraaiachtigen het slachtoffer wordt. Met andere woorden: een groot aantal kraaiachtigen in een bepaald gebied houdt niet automatisch in dat een naar verhouding evenzo groot aantal vogels het slachtoffer wordt. Samenvattend kan dan ook gesteld worden dat regulatie van de eksterstand op welke manier dan ook, uit het oogpunt van een goed natuurbeheer onverantwoord is en dat het beter zou zijn de aandacht te richten op zaken die werkelijk

bedreigend zijn voor de vogelstand.

Literatuur:

Gallacher, Hugh.P. Is jagen moord? Natura, oktober 1975 72e jaargang nr.9

Dick Hoek

DE EKSTER

Een bedreiging voor de Noordwijkse vogelstand?

Van verschillende zijden ben ik de laatste tijd benaderd met de vraag of de gestage uitbreiding van het aantal Eksters in Noordwijk en omgeving nog wel verantwoord is en of er niet eens ingegrepen zou moeten worden. Vaak gaan deze vragen vergezeld van eigen waarnemingen van de "roof- of moordzucht" van deze dieren tegenover andere vogels, met name in het voorjaar.

Gezien deze vragen ben ik eens op verder onderzoek uitgegaan, zowel in de bestaande literatuur als in het vrije veld. Daarnaast heb ik nog verschillende andere vogelaars over hun ervaringen met Eksters gesproken.

Wat in de eerste plaats opviel was, dat de roofzucht van Eksters ook in vroegere tijden werd onderkend, maar gezien het betrekkelijk geringe aantal vormde de Ekster nog geen directe bedreiging voor andere vogels.

Waarom de Ekster voorheen beduidend minder talrijk was dan thans, was in de eerste plaats te danken aan het feit, dat zij door jagers bijzonder kort werd gehouden. Verder was haar ideale leefomgeving (biotoop) lang nog niet zo omvangrijk als nu. De Ekster houdt zich bij voorkeur op in "half-cultuurgebieden" met hun verspreid staande bossages en houtwallen. Door ontginningswerkzaamheden, vooral aan het einde van de vorige eeuw en in deze eeuw, namen de terreinen, die voor de Ekster een goede woonplaats bieden, sterk in omvang toe. Tenslotte heeft de Ekster het vermogen zich goed te kunnen aanpassen aan milieuomstandigheden, die met name door de mensen in het leven zijn geroepen, vooral waar het om het aanbod van voedsel gaat. Haar menu is zeer veelzijdig en omvat ondermeer insecten, kleine zoogdieren, graan, zaden, fruit, peulvruchten en bessen. Maar zoals vanouds staat de Ekster gedurende de broedtijd bekend als een rover van eieren en jonge vogels. Dit laatste behoeft op zich nog geen probleem te zijn. Ook vele andere soorten dieren kennen een dergelijke eigenschap, die kan bijdragen tot een goed evenwicht onder de fauna.

Nu heeft vooral de laatste tijd de mens, direct of indirect, nogal drastisch in het gehele natuurgebeuren ingegrepen en het evenwicht, zoals dat sinds lang vervlogen tijden is opgebouwd, danig verstoord. Dit heeft voor zeer vele diersoorten nadelig en zelfs rampzalig gewerkt, maar voor een aantal andere dieren lag deze verstoring duidelijk in hun voordeel en konden zij: zich onevenredig sterk uitbreiden, soms ten koste van de eerstgenoemde categorie.